

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

МАМАТОВА Зульфія Раїсівна

КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНІ СЛУЖБИ

**Методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної
роботи з навчальної дисципліни
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності А 6 Спеціальна освіта (Логопедія)**

Одеса – 2026

УДК 376.3

Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 15 від 25 червня 2026 року)

Рецензенти:

Омельченко І. М., доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка.

Холодов С. А., доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біології та здоров'язбережувальних технологій Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Маматова З. Р. Корекційно-реабілітаційні служби : методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності А6 Спеціальна освіта (Логопедія). Одеса : Університет Ушинського, 2026. 34 с.

Методичні рекомендації розроблено відповідно до освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта (Логопедія)» першого (бакалаврського) рівня спеціальності А6 Спеціальна освіта (Логопедія) спеціалізації А6.01 Логопедія та робочої програми з навчальної дисципліни «Корекційно-реабілітаційні служби» з метою посиленої ефективності підготовки майбутніх фахівців-логопедів. Подано анотацію дисципліни, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу, вимоги до знань і вмінь здобувачів, набутих у процесі вивчення дисципліни.

3
ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни.....	4
Анотація навчальної дисципліни.....	5
Плани практичних занять.....	8
Теми для наукових (творчих, ІНДЗ) робіт.....	28
Критерії оцінювання.....	29
Рекомендована література.....	33

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Галузь знань А Освіта/Педагогіка	Статус дисципліни: Вибіркова	
		Мова навчання: українська	
Змістових модулів – 2	ОПП «Спеціальна освіта» Спеціальність А6 Спеціальна освіта (Логопедія)	Рік підготовки:	
		3-й	3-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: - есе (тези)		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		8-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Рівень здобуття вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		76 год.	110 год.
Індивідуальні завдання:			
-	-		
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - аудиторних занять: самостійна робота - 40: 60%

для заочної форми навчання - аудиторних занять: самостійна робота - 11: 89%

Навчальна дисципліна «Корекційно-реабілітаційні служби» належить до циклу професійної підготовки фахівців спеціальної освіти, психології, соціальної роботи, реабілітації та інклюзивного навчання. Її вивчення спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про сучасну структуру, організацію, нормативно-правові засади та зміст діяльності корекційно-реабілітаційних служб, що забезпечують комплексну підтримку осіб з особливими освітніми потребами, порушеннями психофізичного розвитку, інвалідністю та іншими категоріями осіб, які потребують спеціалізованої допомоги.

У межах дисципліни розглядаються теоретичні основи корекційно-реабілітаційної діяльності, особливості функціонування державних і недержавних установ та організацій, що надають корекційні, психолого-педагогічні, соціальні, медичні та реабілітаційні послуги. Значна увага приділяється міждисциплінарній взаємодії фахівців, питанням раннього втручання, інклюзивного навчання, соціальної адаптації та інтеграції осіб з особливими потребами в суспільство.

Дисципліна забезпечує оволодіння здобувачами знаннями про організаційні моделі корекційно-реабілітаційної допомоги, принципи діяльності інклюзивно-ресурсних центрів, реабілітаційних установ, центрів соціальних служб, спеціальних та інклюзивних закладів освіти. Вона сприяє формуванню професійних компетентностей щодо планування, організації та оцінювання ефективності корекційно-реабілітаційних заходів, а також розвитку навичок командної роботи й професійної взаємодії з сім'ями осіб, які потребують підтримки.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі набувають компетентностей щодо організації та координації діяльності корекційно-реабілітаційних служб, здійснення комплексного супроводу осіб з особливими освітніми потребами, а також забезпечення умов для їхньої максимальної соціалізації, адаптації та інтеграції в суспільство.

Метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти цілісної системи знань про організацію, структуру, функції та напрями діяльності корекційно-реабілітаційних служб, а також набуття практичних умінь щодо організації та здійснення комплексного психолого-педагогічного, соціального й реабілітаційного супроводу осіб з особливими освітніми потребами та порушеннями психофізичного розвитку.

Завдання дисципліни «Корекційно-реабілітаційні служби»:

- ознайомити здобувачів із теоретичними та нормативно-правовими основами функціонування корекційно-реабілітаційних служб;
- сформуванню знання про систему установ та організацій, що надають корекційно-реабілітаційні послуги;
- розкрити зміст, принципи, форми та методи корекційно-реабілітаційної роботи;

- сформувати уявлення про особливості діяльності міждисциплінарної команди фахівців;
- навчити здійснювати аналіз потреб осіб з особливими освітніми потребами та визначати оптимальні шляхи надання допомоги;
- сформувати навички планування та реалізації індивідуальних програм корекційно-розвиткової і реабілітаційної роботи;
- розвинути вміння взаємодіяти з батьками, педагогами, медичними працівниками та соціальними партнерами у процесі супроводу осіб з особливими потребами;
- сформувати здатність оцінювати ефективність корекційно-реабілітаційних заходів та здійснювати професійну рефлексію власної діяльності;
- виховувати гуманістичне ставлення, професійну етику та соціальну відповідальність у роботі з особами, які потребують корекційно-реабілітаційної підтримки.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- теоретико-методологічні засади функціонування корекційно-реабілітаційних служб у системі соціального захисту, охорони здоров'я та освіти;
- сучасні підходи, принципи та моделі корекційно-реабілітаційної діяльності;
- структуру та особливості функціонування системи медичної, соціальної, психолого-педагогічної, професійної, фізичної та технічної реабілітації;
- зміст, завдання та форми роботи спеціальних освітніх, навчально-реабілітаційних та інклюзивних закладів;
- принципи міжвідомчої взаємодії у процесі комплексного супроводу осіб з інвалідністю;
- сучасні інноваційні реабілітаційні технології та можливості їх застосування у практичній діяльності;
- особливості організації корекційно-реабілітаційної допомоги дітям з порушеннями розвитку та дорослим особам з інвалідністю;
- основи професійної реабілітації, професійної орієнтації та працевлаштування осіб з інвалідністю;
- етичні засади професійної діяльності фахівців корекційно-реабілітаційної сфери.

вміти:

- аналізувати сучасний стан та тенденції розвитку корекційно-реабілітаційних служб в Україні та за кордоном;
- визначати потреби осіб з інвалідністю та осіб з особливими освітніми потребами у різних видах реабілітаційної допомоги;
- здійснювати аналіз діяльності установ та організацій, що надають корекційно-реабілітаційні послуги;
- добирати та обґрунтовувати ефективні форми, методи й технології корекційно-реабілітаційної роботи;
- аналізувати реабілітаційні кейси та розробляти рекомендації щодо розв'язання практичних проблем;

- використовувати інноваційні та цифрові технології у процесі корекційно-реабілітаційної діяльності;
- здійснювати інформаційно-консультативну підтримку осіб з інвалідністю та членів їхніх сімей;
- організовувати взаємодію з державними, громадськими та благодійними організаціями у сфері реабілітації;
- дотримуватися професійної етики, принципів інклюзії, рівних можливостей, недискримінації та поваги до людської гідності у професійній діяльності.

Опановуючи зміст навчальної дисципліни здобувач повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності:

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

Нормативно-правова основа курсу:

- Конституція України від 28.06.1996 р., яка гарантує рівність прав і свобод людини, право на освіту, соціальний захист та охорону здоров'я.
- Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р., який визначає право осіб з особливими освітніми потребами на освіту та регламентує організацію інклюзивного навчання.
- Закон України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX від 16.01.2020 р.
- Закон України «Про дошкільну освіту» (зі змінами).
- Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р.
- Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», який визначає систему медичної, фізичної, психолого-педагогічної та соціальної реабілітації осіб з інвалідністю.
- Закон України від 06.09.2018 № 2541-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з ООП до освітніх послуг»
- Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» № 875-XII від 21.03.1991
- Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 р. (ратифікована Законом України № 1767-VI від 16.12.2009 р.)

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО СУПРОВУДУ.

Теоретичний блок (теми лекції)

Тема 1. Сучасні принципи та системно-методологічні засади діяльності корекційно-реабілітаційних служб

Роль курсу «Корекційно-реабілітаційні служби» в системі спеціальної та інклюзивної освіти. Сучасні підходи до організації корекційно-реабілітаційної допомоги особам з особливими освітніми потребами та інвалідністю. Аналізуються принципи комплексності, безперервності, індивідуалізації та міждисциплінарної взаємодії. Висвітлюються нормативно-правові та методологічні засади функціонування корекційно-реабілітаційних служб. Особлива увага приділяється ролі фахівців у забезпеченні ефективного супроводу та соціальної інтеграції особистості.

Тема 2. Система медичної, соціальної, побутової та технічної реабілітації осіб з інвалідністю.

Історія та принципи діяльності медико-соціальної експертизи. Система заходів охорони здоров'я. Характеристиці основних складових реабілітаційної системи для осіб з інвалідністю. Розкривається зміст медичної, соціальної, соціально-побутової та технічної реабілітації, їхні завдання та механізми реалізації. Аналізуються сучасні засоби компенсації порушених функцій і забезпечення незалежного способу життя. Розглядається взаємодія державних, громадських та соціальних інституцій у процесі реабілітації.

Тема 3. Система спеціальної освіти та навчально-реабілітаційних закладів.

Висвітлюються особливості функціонування закладів спеціальної освіти та навчально-реабілітаційних центрів. Розглядаються їх структура, завдання та напрями діяльності щодо забезпечення освітніх і корекційних послуг. Аналізуються сучасні тенденції розвитку інклюзивної та спеціальної освіти. Визначаються умови ефективного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Вальдорфська школа. Школа Марії Монтесорі.

Служба логопедичної допомоги дітям та дорослим в системі освіти та охорони здоров'я України.

Тема 4. Міжвідомча взаємодія у системі корекційно-реабілітаційного супроводу.

Розкриваються механізми співпраці освітніх, медичних, соціальних та громадських установ у наданні комплексної допомоги особам з особливими потребами. Розглядаються моделі міждисциплінарної команди та особливості координації її діяльності. Аналізуються шляхи забезпечення наступності та

безперервності реабілітаційного процесу. Особлива увага приділяється партнерській взаємодії з родиною.

Практичне заняття № 1. (2 години)

Семінар-практикум : Принципи діяльності корекційно-реабілітаційних служб у сучасному освітньому та соціальному просторі

Питання для обговорення:

1. Сутність корекційно-реабілітаційної діяльності та її місце в системі соціальної підтримки осіб з особливими потребами.
2. Основні принципи діяльності корекційно-реабілітаційних служб та їх характеристика.
3. Принцип комплексності як основа побудови системи реабілітаційної допомоги.
4. Реалізація принципу індивідуального підходу в корекційно-реабілітаційній практиці.
5. Міждисциплінарна взаємодія фахівців як умова ефективності реабілітаційного процесу.
6. Роль сім'ї у забезпеченні безперервності корекційно-реабілітаційного супроводу.
7. Актуальні проблеми та перспективи розвитку корекційно-реабілітаційних служб в Україні.

Методичні вказівки. Під час підготовки до заняття студентам необхідно засвоїти зміст базових понять: «корекція», «реабілітація», «абілітація», «корекційно-реабілітаційна служба», «комплексний супровід», «міждисциплінарна команда». Особливу увагу слід приділити аналізу принципів, що визначають сучасну модель надання корекційно-реабілітаційної допомоги особам з інвалідністю та особливими освітніми потребами.

У процесі підготовки необхідно проаналізувати міжнародні та вітчизняні підходи до реабілітації, визначити відмінності між медичною, соціальною та біопсихосоціальною моделями інвалідності. Важливо простежити, як зміна суспільного ставлення до осіб з інвалідністю вплинула на розвиток сучасних реабілітаційних служб.

Під час семінару студенти повинні не лише відтворювати теоретичний матеріал, а й аргументовано обґрунтовувати значення кожного принципу в практичній діяльності фахівців. Доцільно використовувати приклади з діяльності інклюзивно-ресурсних центрів, реабілітаційних установ, центрів соціальних служб та спеціальних закладів освіти.

Практична частина заняття передбачає роботу в малих групах. Студенти аналізують запропоновані педагогічні та соціальні ситуації, визначають принципи, які реалізуються у кожному випадку, оцінюють ефективність дій фахівців та формулюють власні рекомендації щодо вдосконалення реабілітаційного супроводу.

Особлива увага приділяється формуванню професійного мислення майбутніх фахівців, розвитку навичок критичного аналізу нормативних документів та вмінню застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати структурно-логічну схему «Принципи діяльності корекційно-реабілітаційних служб та їх практична реалізація».
2. Провести порівняльний аналіз медичної, соціальної та біопсихосоціальної моделей інвалідності.
3. Підготувати есе на тему: «Роль міждисциплінарної команди у забезпеченні ефективного реабілітаційного супроводу».

Рекомендована література:

Основна [3], [4].

Допоміжна [1], [5].

Практичне заняття № 2. (2 години)

Круглий стіл: Системно-методологічні засади організації діяльності корекційно-реабілітаційних служб.

Питання для обговорення:

1. Системний підхід у корекційно-реабілітаційній діяльності: сутність та особливості застосування.
2. Методологічні основи комплексного супроводу осіб з інвалідністю та особливими освітніми потребами.
3. Функції та компетентності фахівців корекційно-реабілітаційних служб.
4. Організація міжвідомчої взаємодії в системі реабілітаційної допомоги.
5. Роль інклюзивного середовища у реалізації сучасних реабілітаційних стратегій.
6. Використання інноваційних технологій у діяльності корекційно-реабілітаційних служб.
7. Напрями модернізації системи корекційно-реабілітаційної допомоги в Україні відповідно до європейських стандартів.

Методичні вказівки. Метою заняття є формування у студентів системного бачення процесу організації корекційно-реабілітаційної допомоги та розуміння методологічних засад діяльності відповідних служб. Підготовка до круглого столу передбачає опрацювання наукових праць, нормативно-правових документів та сучасних концепцій розвитку реабілітаційної галузі.

Особливу увагу необхідно приділити системному підходу як провідному методологічному принципу організації допомоги особам з інвалідністю. Студенти мають усвідомити, що результативність реабілітації залежить від узгодженості дій усіх суб'єктів супроводу та ефективної взаємодії освітніх, медичних, соціальних і громадських інституцій.

У ході круглого столу рекомендується організувати дискусію щодо проблем реалізації комплексного підходу в сучасних умовах. До обговорення доцільно залучити питання кадрового забезпечення, ресурсної підтримки, цифровізації послуг та розвитку інклюзивного суспільства.

Практична складова заняття полягає у розробленні моделі взаємодії фахівців під час супроводу особи з комплексними порушеннями розвитку. Студенти повинні визначити функції кожного учасника команди, запропонувати алгоритм взаємодії та систему оцінювання результатів реабілітації.

Під час підбиття підсумків необхідно сформулювати висновки щодо ролі системно-методологічних засад у підвищенні якості реабілітаційних послуг та забезпеченні максимальної соціальної інтеграції особи.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити модель міжвідомчої взаємодії у процесі комплексної реабілітації особи з інвалідністю.
2. Підготувати презентацію «Інноваційні технології в діяльності корекційно-реабілітаційних служб».
3. Здійснити аналіз сучасного досвіду організації реабілітаційних послуг в одній із європейських країн та визначити можливості його впровадження в Україні.

Рекомендована література:

Основна [2], [5], [9].

Допоміжна [1], [5].

Практичне заняття № 3. (2 години)

Семінар-практикум : Комплексна система реабілітації осіб з інвалідністю: сучасні підходи та міжвідомча взаємодія.

Питання для обговорення:

1. Поняття комплексної реабілітації осіб з інвалідністю та її місце у сучасній системі соціального захисту.
2. Медична реабілітація як основа відновлення та підтримки функціональних можливостей людини.
3. Соціальна реабілітація та механізми соціальної інтеграції осіб з інвалідністю.
4. Соціально-побутова реабілітація як чинник формування незалежного способу життя.
5. Технічна реабілітація та забезпечення допоміжними засобами реабілітації.
6. Взаємодія медичних, освітніх, соціальних та громадських установ у процесі комплексної реабілітації.
7. Актуальні проблеми та перспективи розвитку системи реабілітаційних послуг в Україні.

Методичні вказівки. Підготовка до семінару передбачає ґрунтовне опрацювання теоретичних засад комплексної реабілітації осіб з інвалідністю, вивчення сучасної нормативно-правової бази та ознайомлення з міжнародним досвідом організації реабілітаційних послуг. Студентам необхідно усвідомити, що реабілітація є багатокomпонентним процесом, який охоплює не лише відновлення фізичного здоров'я людини, але й забезпечення її соціальної активності, професійної реалізації та максимально можливої незалежності.

Особливу увагу слід приділити аналізу кожного виду реабілітації. Під час підготовки необхідно визначити їхні цілі, завдання, зміст, методи реалізації та очікувані результати. Важливо показати взаємозалежність усіх напрямів реабілітаційної допомоги та їх роль у досягненні кінцевої мети — підвищення якості життя особи.

У процесі обговорення студенти повинні аргументовано висловлювати власні позиції щодо проблем доступності реабілітаційних послуг, фінансування системи реабілітації, забезпечення сучасними технічними засобами та підготовки кваліфікованих кадрів. Доцільним є використання прикладів із діяльності реабілітаційних центрів, інклюзивно-ресурсних центрів та закладів охорони здоров'я.

Під час круглого столу рекомендується організувати групову дискусію щодо можливостей удосконалення системи реабілітації в Україні відповідно до міжнародних стандартів та принципів інклюзивного суспільства. Особлива увага має приділятися міжвідомчій взаємодії як необхідній умові ефективної реабілітації.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати аналітичний огляд сучасної системи реабілітаційних послуг в Україні.
2. Розробити схему взаємодії суб'єктів комплексної реабілітації особи з інвалідністю.
3. Підготувати презентацію на тему «Сучасні технічні засоби реабілітації та їх роль у забезпеченні незалежного життя особи».

Рекомендована література:

Основна [2], [4].

Допоміжна [3].

Практичне заняття № 4. (2 години)

Вирішення практичних занять : Визначення реабілітаційних потреб та розроблення індивідуальної програми комплексної реабілітації.

Питання для обговорення:

1. Оцінювання функціональних можливостей особи як основа планування реабілітаційних заходів.
2. Визначення індивідуальних реабілітаційних потреб осіб різних нозологічних груп.
3. Алгоритм розроблення індивідуальної програми реабілітації.
4. Роль міждисциплінарної команди у плануванні та реалізації реабілітаційного маршруту.
5. Добір технічних засобів реабілітації відповідно до потреб особи.
6. Моніторинг ефективності реабілітаційних заходів та оцінювання результатів.
7. Типові труднощі у процесі реалізації індивідуальних програм реабілітації та шляхи їх подолання.

Методичні вказівки. Метою заняття є формування практичних навичок аналізу життєвих ситуацій осіб з інвалідністю та розроблення комплексних реабілітаційних програм. Підготовка до заняття передбачає вивчення сучасних підходів до оцінювання потреб особи, принципів складання індивідуальної програми реабілітації та критеріїв оцінки її ефективності.

Студентам пропонуються практичні кейси, що містять опис соціальної, медичної та психологічної ситуації конкретної особи. Під час аналізу необхідно визначити основні труднощі життєдіяльності, оцінити ступінь обмеження функціонування та встановити пріоритетні напрями реабілітаційної допомоги.

У ході виконання практичних завдань студенти повинні навчитися добирати відповідні види реабілітаційних послуг, визначати перелік спеціалістів, необхідних для роботи з особою, а також прогнозувати очікувані результати реабілітації. Особливу увагу слід приділити обґрунтуванню запропонованих рішень та врахуванню принципів індивідуалізації, комплексності й безперервності реабілітаційного процесу.

Практична робота завершується презентацією розроблених індивідуальних програм реабілітації, їх колективним обговоренням та експертною оцінкою. Під час підведення підсумків необхідно визначити найбільш ефективні підходи до організації комплексного супроводу осіб з інвалідністю.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити індивідуальну програму комплексної реабілітації для особи з порушеннями опорно-рухового апарату, слуху або зору (за вибором студента).
2. Підготувати таблицю «Функції спеціалістів міждисциплінарної команди в системі комплексної реабілітації».
3. Провести аналіз одного практичного випадку та визначити оптимальний комплекс медичних, соціальних, побутових і технічних реабілітаційних заходів.

Рекомендована література:

Основна [3], [4], [8].

Допоміжна [4], [6].

Практичне заняття № 5. (2 години)

Семинар-практикум : Система спеціальної освіти та навчально-реабілітаційних закладів України: структура, функції та особливості діяльності

Питання для обговорення:

1. Становлення та розвиток системи спеціальної освіти в Україні.
2. Нормативно-правові засади функціонування спеціальної освіти та навчально-реабілітаційних закладів.
3. Типи закладів спеціальної освіти та їх характеристика.
4. Навчально-реабілітаційні центри як складова системи комплексної допомоги дітям з особливими освітніми потребами.
5. Особливості організації освітнього та корекційно-розвиткового процесу в спеціальних закладах освіти.
6. Роль міждисциплінарної команди у забезпеченні психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти.
7. Сучасні тенденції розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.

Методичні вказівки. Під час підготовки до заняття студентам необхідно опрацювати теоретичні основи спеціальної освіти, проаналізувати сучасну структуру закладів, які забезпечують навчання, виховання, розвиток та реабілітацію дітей з особливими освітніми потребами. Особливу увагу слід приділити законодавчим документам, що регламентують діяльність спеціальних закладів освіти та навчально-реабілітаційних центрів.

У процесі підготовки необхідно розглянути особливості функціонування спеціальних шкіл, спеціальних навчально-виховних комплексів, навчально-реабілітаційних центрів, інклюзивно-ресурсних центрів та інших установ, які забезпечують освітню й корекційно-реабілітаційну підтримку дітей. Важливо визначити їх місце в системі освіти та соціального захисту населення.

Під час семінару студенти повинні проаналізувати специфіку організації освітнього процесу для дітей з різними категоріями порушень розвитку. Доцільно розглянути питання адаптації освітнього середовища, застосування спеціальних методик навчання та організації корекційно-розвиткових занять.

Практична частина заняття передбачає роботу в малих групах із підготовкою порівняльної характеристики різних типів спеціальних закладів освіти. Студенти мають визначити їхні переваги, особливості організації роботи, кадрове забезпечення та можливості реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дитини.

Особливу увагу необхідно приділити аналізу сучасних реформ у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, а також визначенню ролі навчально-

реабілітаційних закладів у забезпеченні якісної освіти та соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати порівняльну таблицю «Типи закладів спеціальної освіти та особливості їх діяльності».
2. Розробити структурно-логічну схему системи спеціальної освіти України.
3. Підготувати доповідь на тему «Навчально-реабілітаційний центр як сучасна модель комплексної допомоги дітям з особливими освітніми потребами».

Рекомендована література:

Основна [2], [7], [9].

Допоміжна [1], [3].

Практичне заняття № 6. (2 години)

Вирішення практичних завдань : Організація психолого-педагогічного та корекційно-реабілітаційного супроводу дітей у спеціальних і навчально-реабілітаційних закладах

Питання для обговорення:

1. Організація комплексного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.
2. Роль команди психолого-педагогічного супроводу в діяльності спеціального закладу освіти.
3. Індивідуальна програма розвитку як інструмент планування освітньої та корекційної роботи.
4. Корекційно-розвиткові послуги в системі спеціальної освіти.
5. Взаємодія педагогів, психологів, реабілітологів і батьків у процесі супроводу дитини.
6. Оцінювання результативності освітньо-реабілітаційної роботи.
7. Практичні проблеми діяльності навчально-реабілітаційних закладів та шляхи їх вирішення.

Методичні вказівки. Метою заняття є формування у студентів практичних навичок організації комплексного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах спеціальних та навчально-реабілітаційних закладів. Для успішного виконання завдань необхідно опрацювати нормативні документи щодо організації психолого-педагогічного супроводу та розроблення індивідуальної програми розвитку.

Під час заняття студенти працюють із практичними кейсами, які відображають типові ситуації діяльності спеціальних шкіл і навчально-реабілітаційних центрів. Аналізуючи запропоновані випадки, необхідно визначити

освітні потреби дитини, окреслити коло спеціалістів, які мають бути залучені до супроводу, та розробити комплекс заходів підтримки.

Особливу увагу слід приділити питанням міждисциплінарної взаємодії. Студенти повинні навчитися визначати функції кожного члена команди супроводу, координувати спільну діяльність та прогнозувати результати освітньо-реабілітаційної роботи.

Практичні завдання передбачають моделювання індивідуальної програми розвитку для дитини з певною категорією освітніх труднощів, визначення необхідних корекційно-розвиткових послуг та форм взаємодії з батьками. Важливо аргументувати вибір методів і засобів підтримки відповідно до індивідуальних особливостей дитини.

Підсумковим етапом заняття є презентація розроблених програм супроводу, їх колективне обговорення та експертна оцінка щодо відповідності сучасним принципам спеціальної та інклюзивної освіти.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити проект індивідуальної програми розвитку для дитини з особливими освітніми потребами (категорія порушення – за вибором студента).
2. Підготувати характеристику функціональних обов'язків членів команди психолого-педагогічного супроводу.
3. Провести аналіз діяльності одного навчально-реабілітаційного центру України та підготувати пропозиції щодо вдосконалення його роботи.

Рекомендована література:

Основна [2], [7], [9].

Допоміжна [1], [3].

Практичне заняття № 7. (2 години)

Круглий стіл : Міжвідомча взаємодія як основа ефективного корекційно-реабілітаційного супроводу осіб з особливими потребами

Питання для обговорення:

1. Сутність, мета та завдання міжвідомчої взаємодії в системі корекційно-реабілітаційного супроводу.
2. Нормативно-правове забезпечення міжвідомчої співпраці у сфері освіти, охорони здоров'я та соціального захисту населення.
3. Основні суб'єкти міжвідомчої взаємодії та їх функції у процесі комплексного супроводу особи.
4. Роль мультидисциплінарної команди в організації корекційно-реабілітаційної допомоги.
5. Особливості взаємодії закладів освіти, охорони здоров'я, соціальних служб та громадських організацій.

6. Проблеми координації діяльності різних установ і шляхи підвищення ефективності міжвідомчої співпраці.

7. Перспективи розвитку міжвідомчого партнерства в умовах реформування системи соціальних та освітніх послуг.

Методичні вказівки. Метою заняття є формування цілісного уявлення про міжвідомчу взаємодію як ключову умову забезпечення комплексного корекційно-реабілітаційного супроводу осіб з особливими освітніми потребами та інвалідністю. Під час підготовки до заняття необхідно опрацювати наукову літературу, законодавчі та нормативно-правові акти, що регламентують діяльність установ освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення та реабілітаційних служб.

Особливу увагу слід приділити аналізу поняття «міжвідомча взаємодія», його місця в сучасній системі надання комплексних послуг та ролі координації діяльності різних фахівців. Необхідно усвідомити, що якість реабілітаційного супроводу безпосередньо залежить від узгодженості дій педагогів, психологів, соціальних працівників, лікарів, реабілітологів, фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, представників громадських організацій та членів сім'ї.

У процесі обговорення доцільно розглянути сучасні моделі міжвідомчої взаємодії, визначити їх переваги та недоліки, проаналізувати міжнародний досвід організації міжсекторального партнерства. Важливо звернути увагу на механізми обміну інформацією між установами, координацію діяльності спеціалістів, планування індивідуального маршруту супроводу особи та оцінювання результатів спільної роботи.

Практична частина заняття передбачає роботу в малих групах над ситуаційними завданнями. Кожна група отримує опис конкретного випадку (дитина з особливими освітніми потребами, особа з інвалідністю, сім'я у складних життєвих обставинах тощо) та розробляє модель міжвідомчої взаємодії для забезпечення ефективного супроводу. Необхідно визначити коло установ і спеціалістів, їх функції, форми співпраці, механізми координації діяльності та очікувані результати.

Під час виконання практичних завдань рекомендується використовувати принципи комплексності, наступності, індивідуалізації, міждисциплінарності та партнерства. Особливу увагу слід приділити залученню сім'ї до процесу прийняття рішень та реалізації реабілітаційних заходів.

У підсумковій частині заняття проводиться презентація групових проєктів, їх колективне обговорення та експертна оцінка. Студенти повинні аргументовано обґрунтувати запропоновані моделі взаємодії, визначити можливі ризики та запропонувати шляхи підвищення ефективності міжвідомчої співпраці.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити структурно-функціональну модель міжвідомчої взаємодії у процесі корекційно-реабілітаційного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

2. Підготувати аналітичний огляд нормативно-правових документів, що регламентують співпрацю установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту населення.

3. Скласти кейс-ситуацію та запропонувати алгоритм взаємодії між фахівцями різних відомств щодо розв'язання проблем особи, яка потребує комплексної реабілітаційної допомоги.

Рекомендована література:

Основна [2], [7], [9].

Допоміжна [1], [3].

Змістовий модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ СЛУЖБ

Теоретичний блок (теми лекції)

Тема 5. Організація діяльності центрів медико-соціальної, психолого-педагогічної та професійної реабілітації.

Принципи створення та функціонування реабілітаційних центрів різного профілю. Висвітлюються організаційні, кадрові та методичні аспекти їх діяльності. Аналізуються основні напрямки надання реабілітаційних послуг дітям і дорослим. Розкривається значення міждисциплінарного підходу в роботі реабілітаційних установ.

Роль громадських організацій та недержавних фондів у створенні системи реабілітації та інтеграції інвалідів. Волонтерська допомога в роботі реабілітаційних установ і організацій.

Тема 6. Інноваційні реабілітаційні технології в системі комплексної допомоги дітям з порушеннями розвитку.

Сучасні реабілітаційні технології, що застосовуються у роботі з дітьми, які мають порушення розвитку та здоров'я. Розглядаються інтегровані моделі медичної, психологічної, педагогічної та соціальної підтримки. Аналізуються ефективні методики корекційного впливу та реабілітаційні програми. Рання соціальна реабілітація, методика раннього втручання. Концепція ранньої соціальної реабілітації дітей з інвалідністю. Напрямки та основні принципи ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів. Інтегральні реабілітаційні технології. Соціальна педіатрія. Реабілітаційна технологія Монтессорі. Кондуктивна педагогіка. Технології сенсорної корекції.

Тема 7. Професійна реабілітація та система працевлаштування дорослих осіб з інвалідністю.

Професійна освіта інвалідів як засіб соціальної реабілітації. Методологічні аспекти побудови та розвитку системи професійної реабілітації людей з

інвалідністю. Модель та практика діяльності центру професійної (трудової) реабілітації осіб з інвалідністю. Новітні освітні технології у навчанні та професійної реабілітації людей з інвалідністю. Дистанційне навчання.

Проблеми працевлаштування дорослих осіб з інвалідністю. Професійна орієнтація інвалідів. Положення про робоче місце інваліда. Порядок працевлаштування та пошук роботи. Професійна адаптація на робочому місці. Міжнародна практика професійної реабілітації інвалідів.

Тема 8. Соціальна інтеграція та підвищення якості життя осіб з інвалідністю.

Роль корекційно-реабілітаційних служб у забезпеченні повноцінної участі осіб з інвалідністю в житті суспільства. Розглядаються механізми соціальної адаптації, інклюзії та підтримки незалежного способу життя. Аналізуються сучасні підходи до формування доступного середовища та розвитку соціальної активності. Визначається значення комплексної реабілітації для підвищення якості життя та самореалізації особистості.

Практичне заняття № 8. (2 години)

Семінар-практикум : Організаційні засади діяльності центрів медико-соціальної, психолого-педагогічної та професійної реабілітації.

Питання для обговорення:

1. Місце та роль реабілітаційних центрів у системі соціального захисту та підтримки осіб з інвалідністю.
2. Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів комплексної реабілітації.
3. Основні завдання, функції та напрями діяльності медико-соціальних реабілітаційних центрів.
4. Особливості організації психолого-педагогічної реабілітації в спеціалізованих установах.
5. Професійна реабілітація як складова підготовки особи до самостійного життя та трудової діяльності.
6. Організація роботи мультидисциплінарної команди в реабілітаційному центрі.
7. Сучасні тенденції розвитку реабілітаційних установ в Україні та світі.

Методичні вказівки. Під час підготовки до заняття необхідно ознайомитися зі структурою та принципами функціонування центрів медико-соціальної, психолого-педагогічної та професійної реабілітації. Особливу увагу слід приділити аналізу законодавчих документів, які регламентують надання реабілітаційних послуг та діяльність відповідних установ.

У процесі вивчення теми необхідно з'ясувати специфіку роботи різних типів реабілітаційних центрів, визначити їхні основні функції та особливості організації комплексного супроводу осіб різного віку. Важливо розуміти, що сучасний

реабілітаційний центр є багатofункціональною установою, діяльність якої спрямована на відновлення, компенсацію порушених функцій, соціальну адаптацію та інтеграцію особи в суспільство.

Особливу увагу слід приділити питанням кадрового забезпечення діяльності центрів. Студенти повинні охарактеризувати функції лікаря, психолога, соціального працівника, логопеда, спеціального педагога, фізичного терапевта, ерготерапевта та інших спеціалістів, які входять до складу мультидисциплінарної команди.

Практична частина заняття передбачає аналіз структури конкретного реабілітаційного центру та визначення напрямів його діяльності. Студенти працюють у групах, розробляють модель функціонування установи та представляють результати у вигляді схеми або презентації.

Під час обговорення необхідно акцентувати увагу на важливості міжвідомчої взаємодії, індивідуалізації реабілітаційних програм та забезпечення безперервності супроводу особи на всіх етапах реабілітаційного процесу.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати структурно-функціональну модель сучасного реабілітаційного центру.
2. Проаналізувати нормативно-правову базу діяльності центрів комплексної реабілітації та підготувати короткий аналітичний звіт.
3. Розробити схему взаємодії спеціалістів мультидисциплінарної команди в умовах реабілітаційного центру.

Рекомендована література:

Основна [3], [5].

Допоміжна [4].

Практичне заняття № 9. (2 години)

Вирішення практичних занять : Планування та реалізація комплексної реабілітаційної допомоги в умовах спеціалізованих центрів.

Питання для обговорення:

1. Організація первинного оцінювання потреб особи в реабілітаційному центрі.
2. Розроблення індивідуальної програми реабілітації та супроводу.
3. Визначення ролі спеціалістів різного профілю в реалізації реабілітаційного маршруту.
4. Координація діяльності мультидисциплінарної команди.
5. Особливості роботи з родинами осіб, які отримують реабілітаційні послуги.
6. Моніторинг та оцінювання результативності реабілітаційних заходів.

7. Аналіз типових проблем діяльності реабілітаційних центрів та шляхи їх вирішення.

Методичні вказівки. Метою заняття є формування практичних навичок щодо організації комплексної реабілітаційної допомоги в умовах спеціалізованих центрів. Для цього студентам необхідно опанувати алгоритм оцінювання потреб особи, принципи складання індивідуальної програми реабілітації та механізми міждисциплінарної взаємодії.

У ході заняття студенти працюють із практичними кейсами, що відображають різні життєві ситуації дітей та дорослих, які потребують комплексної реабілітації. Аналізуючи кейси, необхідно визначити потреби особи, окреслити перелік необхідних послуг та обґрунтувати залучення відповідних фахівців.

Особливу увагу слід приділити питанням індивідуалізації реабілітаційного процесу. При розробленні програм супроводу необхідно враховувати вік особи, характер порушень, соціальне оточення, сімейні ресурси та перспективи соціальної інтеграції.

Практичні завдання передбачають моделювання засідання мультидисциплінарної команди, під час якого студенти виконують ролі різних спеціалістів та спільно приймають рішення щодо планування реабілітаційних заходів. Така форма роботи сприяє формуванню професійних компетентностей, необхідних для майбутньої практичної діяльності.

Підсумком заняття є презентація розроблених індивідуальних програм реабілітації, їх експертний аналіз та визначення критеріїв оцінювання ефективності реабілітаційного супроводу.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити індивідуальну програму реабілітації для особи з інвалідністю (категорія порушення — за вибором студента).
2. Підготувати порівняльний аналіз діяльності медико-соціального, психолого-педагогічного та професійного реабілітаційного центру.
3. Скласти алгоритм організації комплексного супроводу особи від первинного звернення до завершення реабілітаційної програми.

Рекомендована література:

Основна [2], [4], [8], [9].

Допоміжна [5], [6].

Практичне заняття № 10. (2 години)

***Круглий стіл* : Інноваційні реабілітаційні технології у роботі з дітьми з порушеннями розвитку: сучасні підходи та практичне застосування.**

Питання для обговорення:

1. Поняття інноваційних реабілітаційних технологій та їх роль у сучасній системі допомоги дітям з порушеннями розвитку.
2. Сучасні підходи до раннього втручання та їх ефективність у корекційно-реабілітаційній практиці.
3. Використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій у реабілітації дітей.
4. Сенсорна інтеграція як інноваційний напрям корекційно-реабілітаційної роботи.
5. Технології альтернативної та додаткової комунікації (ААС) у роботі з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення.
6. Роль ігрових та арттерапевтичних методик у реабілітаційному процесі.
7. Міждисциплінарна взаємодія у впровадженні інноваційних технологій реабілітації.

Методичні вказівки. Підготовка до заняття передбачає опрацювання сучасних наукових джерел щодо інноваційних технологій у сфері реабілітації дітей з порушеннями розвитку. Студентам необхідно засвоїти понятійний апарат, зокрема: «інноваційна технологія», «раннє втручання», «сенсорна інтеграція», «альтернативна комунікація», «цифрова реабілітація».

У процесі підготовки важливо розуміти, що інноваційні технології не замінюють традиційні методи, а доповнюють їх, підвищуючи ефективність реабілітаційного процесу. Особливу увагу слід приділити інтеграції медичних, педагогічних, психологічних та соціальних підходів у єдину систему допомоги дитині.

Під час заняття студенти повинні проаналізувати приклади використання інноваційних технологій у різних країнах та в Україні. Доцільно розглянути можливості застосування цифрових платформ, мобільних додатків, спеціального програмного забезпечення та технічних засобів для розвитку мовлення, когнітивних функцій та соціальних навичок дітей.

Практична частина заняття передбачає роботу в групах над аналізом кейсів дітей з різними порушеннями розвитку (аутизм, затримка психічного розвитку, порушення слуху, мовлення, комплексні порушення). Студенти повинні визначити, які інноваційні технології доцільно застосувати, обґрунтувати їх вибір та очікувані результати.

Особливу увагу слід приділити ролі фахівців різного профілю у впровадженні інноваційних підходів, а також участі сім'ї у реабілітаційному процесі.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати огляд сучасних інноваційних технологій у реабілітації дітей з порушеннями розвитку.
2. Розробити приклад застосування технології альтернативної комунікації для дитини з тяжкими мовленнєвими порушеннями.

3. Створити презентацію «Сенсорна інтеграція як інноваційний напрям корекційно-реабілітаційної роботи».

Рекомендована література:

Основна [2], [3], [5]

Допоміжна [4], [5].

Практичне заняття № 11. (2 години)

Семінар-практикум : Впровадження інноваційних технологій у систему комплексної реабілітації дітей з порушеннями розвитку.

Питання для обговорення:

1. Алгоритм впровадження інноваційних технологій у систему реабілітаційної допомоги.
2. Оцінювання потреб дитини як основа вибору інноваційних методів реабілітації.
3. Роль міждисциплінарної команди у реалізації інноваційних підходів.
4. Ефективність використання цифрових технологій у корекційно-розвитковій роботі.
5. Індивідуалізація реабілітаційного процесу з використанням інноваційних методик.
6. Моніторинг та оцінювання результатів застосування інноваційних технологій.
7. Проблеми та перспективи впровадження інновацій у реабілітаційній практиці України.

Методичні вказівки. Метою заняття є формування практичних умінь щодо вибору, обґрунтування та застосування інноваційних реабілітаційних технологій у роботі з дітьми з порушеннями розвитку. Необхідно навчитися аналізувати індивідуальні особливості дитини та визначати оптимальні методи реабілітаційного впливу з урахуванням сучасних наукових підходів.

Під час заняття використовуються ситуаційні завдання, у яких описано дітей із різними типами порушень розвитку. Завдання студентів полягає у визначенні потреб дитини, виборі відповідних інноваційних технологій, формуванні реабілітаційного маршруту та прогнозуванні результатів.

Особливу увагу слід приділити системному підходу до впровадження інновацій, що передбачає узгоджену роботу всіх учасників мультидисциплінарної команди. Важливо враховувати доступність технологій, їх адаптацію до індивідуальних можливостей дитини та ресурсів закладу.

Практична частина заняття передбачає моделювання засідання команди фахівців, під час якого обґрунтовується доцільність використання певних інноваційних технологій, визначають етапи їх впровадження та критерії оцінювання ефективності.

Підсумковим етапом є презентація розроблених рішень, їх обговорення та експертна оцінка з точки зору практичної доцільності та відповідності сучасним стандартам реабілітації.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити індивідуальний реабілітаційний маршрут із використанням інноваційних технологій для дитини з порушеннями розвитку.
2. Підготувати аналітичну довідку про ефективність використання цифрових технологій у корекційно-реабілітаційній роботі.
3. Скласти порівняльну таблицю традиційних та інноваційних методів реабілітації дітей з порушеннями розвитку.

Рекомендована література:

Основна [4], [6], [9]

Допоміжна [1], [4], [6],

Практичне заняття № 12. (2 години)

Семінар-практикум : Професійна реабілітація осіб з інвалідністю: зміст, етапи та сучасні підходи до реалізації.

Питання для обговорення:

1. Сутність професійної реабілітації та її місце в системі комплексної реабілітації осіб з інвалідністю.
2. Етапи професійної реабілітації: професійна орієнтація, підготовка, перепідготовка та працевлаштування.
3. Оцінка професійних можливостей та трудового потенціалу осіб з інвалідністю.
4. Роль центрів зайнятості та реабілітаційних установ у професійній адаптації.
5. Формування індивідуальної програми професійної реабілітації.
6. Психологічні бар'єри професійної реалізації осіб з інвалідністю та шляхи їх подолання.
7. Міжнародний досвід професійної реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю.

Методичні вказівки. Підготовка до заняття передбачає опрацювання теоретичних засад професійної реабілітації як складової системи соціальної інтеграції осіб з інвалідністю. Студентам необхідно засвоїти ключові поняття: «професійна реабілітація», «професійна орієнтація», «професійна адаптація», «трудова реінтеграція», «індивідуальна програма реабілітації».

Особливу увагу слід приділити нормативно-правовим актам, що регулюють питання працевлаштування осіб з інвалідністю, зокрема гарантіям рівного доступу до праці, квотуванню робочих місць та створенню безбар'єрного робочого середовища.

Під час семінару студенти повинні розглянути етапність професійної реабілітації, визначити її зміст та специфіку реалізації для різних категорій осіб з інвалідністю. Важливо проаналізувати роль мультидисциплінарної команди у супроводі особи на шляху до професійної самореалізації.

Практична частина заняття передбачає аналіз кейсів осіб з різними видами порушень (опорно-рухового апарату, зору, слуху, психічного розвитку). Студенти визначають можливі професійні напрями, рівень працездатності, необхідні умови праці та шляхи професійної адаптації.

Особлива увага приділяється формуванню навичок складання індивідуальної програми професійної реабілітації з урахуванням соціальних, психологічних та медичних факторів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати порівняльну характеристику етапів професійної реабілітації.
2. Розробити приклад індивідуальної програми професійної реабілітації для особи з інвалідністю (за вибором студента).
3. Підготувати аналітичний огляд «Проблеми працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні та шляхи їх вирішення».

Рекомендована література:

Основна [2], [5], [8], [9].

Допоміжна [1], [4], [6].

Практичне заняття № 13. (2 години)

Вирішення практичних завдань (Case-study) : Організація системи працевлаштування осіб з інвалідністю та супровід на робочому місці.

Питання для обговорення:

1. Система працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні: структура та основні механізми.
2. Роль державної служби зайнятості у працевлаштуванні осіб з інвалідністю.
3. Створення інклюзивного та доступного робочого середовища.
4. Супровід працівника з інвалідністю на робочому місці (job coaching).
5. Роботодавці та їх відповідальність у забезпеченні рівних можливостей.
6. Оцінювання ефективності працевлаштування та професійної адаптації.
7. Бар'єри працевлаштування та шляхи їх подолання.

Методичні вказівки. Метою заняття є формування у студентів практичних компетентностей щодо організації працевлаштування осіб з інвалідністю та забезпечення їх професійної адаптації на робочому місці. Особливу увагу слід приділити вивченню сучасних моделей підтриманого працевлаштування та супроводу (supported employment).

Під час підготовки необхідно опрацювати нормативно-правову базу, що регулює питання працевлаштування осіб з інвалідністю, а також міжнародні стандарти забезпечення рівних можливостей у сфері праці. Важливо усвідомити, що ефективне працевлаштування передбачає не лише надання робочого місця, але й комплексний супровід особи.

Практична частина заняття передбачає моделювання процесу працевлаштування особи з інвалідністю: від первинного звернення до центру зайнятості до адаптації на робочому місці. Студенти розподіляють ролі (кандидат, роботодавець, соціальний працівник, фахівець центру зайнятості) та відпрацьовують алгоритм взаємодії.

Особливу увагу слід приділити аналізу бар'єрів працевлаштування (архітектурних, соціальних, психологічних, інформаційних) та розробці шляхів їх подолання. Важливо сформулювати у студентів розуміння концепції інклюзивного ринку праці.

Підсумком заняття є презентація змодельованих ситуацій працевлаштування та обговорення ефективності запропонованих рішень.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити модель супроводу особи з інвалідністю на робочому місці (job coaching).
2. Підготувати аналіз міжнародного досвіду підтриманого працевлаштування.
3. Скласти перелік бар'єрів працевлаштування осіб з інвалідністю та запропонувати шляхи їх подолання.

Рекомендована література:

Основна [2], [5], [8], [9].

Допоміжна [1], [4], [6].

Практичне заняття № 14. (2 години)

Круглий стіл : Соціальна інтеграція та підвищення якості життя осіб з інвалідністю в умовах інклюзивного суспільства.

Питання для обговорення:

1. Поняття соціальної інтеграції та її значення для осіб з інвалідністю.
2. Якість життя як інтегральний показник соціального благополуччя особи.
3. Соціальна адаптація та соціалізація осіб з інвалідністю: зміст і механізми реалізації.
4. Бар'єри соціальної інтеграції (архітектурні, соціальні, психологічні, інформаційні) та шляхи їх подолання.
5. Роль сім'ї, громади та держави у забезпеченні соціальної інтеграції.
6. Інклюзивне середовище як умова підвищення якості життя осіб з інвалідністю.

7. Міжнародні підходи до оцінювання та підвищення якості життя осіб з інвалідністю.

Методичні вказівки. Підготовка до заняття передбачає системне та глибоке опрацювання теоретичних засад соціальної інтеграції, інклюзії та якості життя осіб з інвалідністю з позицій сучасного біопсихосоціального підходу. Студентам необхідно не лише засвоїти базові визначення, а й розуміти їх концептуальні відмінності, взаємозв'язки та роль у формуванні ефективної системи соціальної підтримки.

Особливу увагу слід приділити аналізу ключових понять: «соціальна інтеграція», «соціальна адаптація», «соціальна ексклюзія», «соціальна інклюзія», «інклюзивне середовище», «якість життя». Важливо сформулювати уявлення про те, що соціальна інтеграція є не одноразовим процесом, а тривалим багаторівневим явищем, яке включає освітню, професійну, культурну та побутову складові. Соціальна ексклюзія розглядається як протилежний процес, що виникає внаслідок бар'єрів різного типу.

Студенти повинні розуміти, що якість життя є інтегральним показником, який поєднує об'єктивні умови життєдіяльності (доступність послуг, рівень матеріального забезпечення, інфраструктурна доступність) та суб'єктивне сприйняття особою власного добробуту (задоволеність життям, психологічний комфорт, відчуття виключності в суспільстві).

Окремо необхідно опрацювати фактори, що впливають на якість життя осіб з інвалідністю:

- рівень доступності освіти на всіх етапах;
- можливості працевлаштування та професійної реалізації;
- доступ до медичних, реабілітаційних і соціальних послуг;
- рівень фізичної та інформаційної доступності середовища;
- наявність соціальних зв'язків та підтримуючого оточення;
- ступінь автономії та самостійності у прийнятті життєвих рішень;
- можливості участі у громадському та культурному житті.

Важливо акцентувати, що сучасне розуміння якості життя базується на концепції людиноцентричності, де особа з інвалідністю розглядається як активний суб'єкт соціальних процесів, а не лише як об'єкт допомоги.

Під час підготовки до круглого столу студентам необхідно ознайомитися з сучасними моделями соціальної інтеграції, зокрема: медична модель інвалідності; соціальна модель інвалідності; біопсихосоціальна модель (ICF-підхід); модель інклюзивного суспільства.

Доцільно проаналізувати державні політики України у сфері інклюзії, діяльність соціальних служб, інклюзивно-ресурсних центрів, реабілітаційних установ, а також роль громадських організацій і міжнародних програм підтримки осіб з інвалідністю.

Окрему увагу слід приділити критичному аналізу ефективності соціальних програм, визначенню їх сильних і слабких сторін, а також порівнянню з міжнародним досвідом реалізації інклюзивної політики.

Практична частина заняття передбачає аналіз реальних або змодельованих життєвих ситуацій осіб з інвалідністю з різним рівнем соціальної виключності.

Необхідно: ідентифікувати бар'єри (архітектурні, соціальні, психологічні, економічні, інформаційні); визначити рівень соціальної ізоляції або інтеграції; здійснити оцінку якості життя за базовими критеріями; запропонувати комплекс заходів для підвищення рівня соціальної виключності.

Рекомендується використання інтерактивних методів навчання: рольові ігри, кейс-метод, моделювання ситуацій, дискусії у форматі «stakeholder meeting», де учасники представляють різні соціальні ролі (соціальний працівник, представник органу влади, роботодавець, член сім'ї, сама особа з інвалідністю).

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати аналітичне есе «Фактори, що впливають на якість життя осіб з інвалідністю в сучасному суспільстві».
2. Розробити модель підвищення рівня соціальної інтеграції для особи з інвалідністю (за вибором студента).

Рекомендована література:

Основна [2], [5], [8], [9].

Допоміжна [1], [4], [6].

ТЕМИ ДЛЯ ІНДЗ

№	Теми для студентських досліджень
1	Сучасні моделі інвалідності та їх вплив на розвиток корекційно-реабілітаційних служб.
2	Принципи корекційно-реабілітаційної діяльності та особливості їх реалізації на практиці.
3	Системний підхід у організації корекційно-реабілітаційного супроводу.
4	Міждисциплінарна команда як основа ефективної реабілітації осіб з інвалідністю.
5	Роль сім'ї у процесі комплексної реабілітації.
6	Медична реабілітація: зміст, завдання та сучасні технології.
7	Соціальна реабілітація як механізм інтеграції осіб з інвалідністю.
8	Соціально-побутова адаптація осіб з інвалідністю: зміст і методи.
9	Технічні засоби реабілітації та їх значення для підвищення якості життя.
10	Індивідуальна програма реабілітації: структура та особливості реалізації.

11	Оцінювання реабілітаційних потреб особи з інвалідністю.
12	Комплексна система реабілітаційної допомоги в Україні.
13	Система спеціальної освіти як складова корекційно-реабілітаційної підтримки.
14	Навчально-реабілітаційні центри: структура, функції та роль у системі освіти.
15	Інклюзивно-ресурсні центри: сучасні виклики та перспективи розвитку.
16	Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами.
17	Міжвідомча взаємодія у системі реабілітаційного супроводу.
18	Координація діяльності медичних, освітніх і соціальних служб.
19	Організація діяльності центрів медико-соціальної реабілітації.
20	Професійна реабілітація осіб з інвалідністю: сучасні підходи.
21	Підтримане працевлаштування як модель соціальної інтеграції.
22	Супровід на робочому місці (job coaching) осіб з інвалідністю.
23	Бар'єри працевлаштування осіб з інвалідністю та шляхи їх подолання.
24	Інноваційні реабілітаційні технології у роботі з дітьми з порушеннями розвитку.
25	Сенсорна інтеграція як метод корекційно-реабілітаційної роботи.
26	Альтернативна та додаткова комунікація (ААС) у реабілітації.
27	Цифрові технології в системі корекційно-реабілітаційної допомоги.
28	Соціальна інтеграція осіб з інвалідністю: сучасні підходи та моделі.
29	Якість життя осіб з інвалідністю як показник ефективності реабілітації.
30	Формування інклюзивного суспільства: виклики та перспективи розвитку.

Орієнтовні вимоги до виконання ІНДЗ

- обсяг роботи — 10-15 сторінок;
- наявність вступу, основної частини, висновків;
- використання не менше 10–15 наукових джерел;
- аналіз сучасних наукових публікацій та нормативних документів;
- дотримання вимог академічної доброчесності;

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичні заняття	0 - 3 бали	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови

		сторонньої допомоги.
	4 - 6 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають незначні огріхи.
	7 - 10 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Не припускається помилок при їхньому виконанні. Здобувач виступає експертом практичних завдань, що виконали однокурсники.
Самостійна робота	0 - 2 бали	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	3 - 5 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	6 - 8 балів	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	9 - 10 балів	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал;

		самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Письмова робота	0 - 2 бали	Здобувач не менше ніж на 50% завдань надав правильну відповідь
	3 - 6 балів	Здобувач на 51% - 70% завдань надав правильну відповідь
	7 - 8 балів	Здобувач на 71% - 90% завдань надав правильну відповідь
	9 - 10 балів	Здобувач на 91% - 100% завдань надав правильну відповідь
ІНДЗ	0-3	Здобувач використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	4-7	Здобувач використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови часткової сторонньої допомоги.
	8-10	Здобувач самостійно ґрунтовно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує всі практичні завдання.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни в практичних завданнях. <i>Володіє</i> технологіями впровадження інновацій в закладі освіти. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 В)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, <i>але припускається несуттєвих помилок</i> . <i>Володіє</i> технологією впровадження інновацій. При виконанні практичних завдань,

	здобувач <i>самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.</i>
Добре (74-81 C)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, <i>але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Пояснює основні положення, технології впровадження інновацій, дає правильні відповіді щодо управління впровадженням інновацій в організації при заданій зміні вихідних параметрів. Помилки у відповідях не є системними.</i>
Задовільно (64-73 D)	Здобувач <i>засвоює основні поняття</i> навчального матеріалу і <i>орієнтується</i> у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач <i>розуміє практичні завдання</i> щодо впровадження інновацій, має пропозиції щодо технології їх впровадження. <i>Розуміє</i> основні положення, правила, технології впровадження інновацій, виконує практичні завдання <i>за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача.</i>
Задовільно (60-63 E)	Здобувач <i>поверхнево</i> опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями <i>на мінімально допустимому рівні.</i> Знання щодо управління впровадженням інновацій <i>несистемні, фрагментарні.</i> Виконання практичних завдань, <i>формалізоване:</i> є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння логіки процесу організації та управління.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має <i>фрагментарні</i> знання, опанував менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. <i>Відсутнє цілісне усвідомлення</i> навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання щодо організації освітнього процесу у закладі освіти (за типом) виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. <i>Здобувач допускається до повторного заліку.</i>

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Для здобувачів видами контролю є: індивідуальне опитування на практичних заняттях, перевірка виконання практичних завдань, письмове опитування, залік. Методи демонстрування результатів навчання: дискусія, доповідь, презентація результатів самостійної роботи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Анголенко В. В. та ін. Превентивна та корекційна робота у соціальній сфері : навч.-метод. посіб. Харків, 2023. <https://repository.khpa.edu.ua/items/8bbc3bc9-9ce6-41a5-b8d5-fe6264f897df>
2. Вавіна Л., Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навч. посіб. Київ : Університетська книга, 2019. 302 с. <https://www.yakaboo.ua/korekcijno-reabilitacijna-robotav-special-nih-doshkil-nih-zakladah-dlja-ditej-z-osoblivimi-potrebami.html>
3. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна діяльність. Стратегія управління : монографія. Київ : Університетська книга, 2019. 403 с. <https://www.yakaboo.ua/ua/korekcijno-reabilitacijna-dijal-nist-strategija-upravlinnja.html>
4. Дегтяренко Т. М. та ін. Корекційно-реабілітаційна діяльність в сучасному освітньому просторі : монографія. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 257 с. <https://repository.sspu.edu.ua/items/1c595284-2310-4c8a-8c6a-bacd51f2144d>
5. Інноваційні технології в спеціальній та інклюзивній освіті: навч.-метод. посіб. / за ред. НАПН України. Київ, 2022–2024.
6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: покроково для педагогів : навчально-методичний посібник. Київ : 2023. 232 с.
7. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку: навч.-метод. посіб. / О. В. Чеботарьова та ін. Київ : ІСПП НАПН України, 2020. 558 с.
8. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с. URL: <https://school7.koha.org.ua/bib/238>
9. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навч.-метод. посіб. Київ : Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2021.
8. Соціально-правове забезпечення корекційної освіти: метод. посіб. Ужгород : УжНУ, 2018.

Допоміжна література

1. Бровченко А. К. Практикум з корекційно-розвиткової роботи з дітьми з ООП : навч. посіб. Харків : ХГПА, 2024. <https://repository.khpa.edu.ua/items/40590506-03b2-46a7-bb57-364ab7e5563>
2. Варивончик Д. В., Ханюкова І. Ю., Гондуленко Н. О. Аналіз динаміки первинної інвалідності в Україні та впровадження реабілітаційних заходів (2020–2024). *Медичні перспективи*, 2025/2026. <https://journals.uran.ua/index.php/2307-0404/article/view/348953>

3. Костюк Ю. В. Ознаки реабілітації осіб з інвалідністю: теоретико-правовий аналіз. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*, 2025. <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/325712>
4. Лещій Н., Маматова З. Впровадження інноваційних фізкультурно-оздоровчих технологій в освітній процес навчально-реабілітаційного центру для дітей зі складними порушеннями розвитку. / *Науковий, навчальний, інформаційний журнал «ОСОБЛИВА ДИТИНА: навчання і виховання» №4*. К. : «Педагогічна преса»,. 2022. С. 40-47.
5. Маматова З. Мороз Л. Впровадження технологій сенсорної інтеграції в корекційно-розвивальний процес з дітьми з особливими освітніми потребами. / *Наукові інновації та передові технології, серія «Педагогіка»*. № 5(45) 2025. С. 1281-1289. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5\(45\)-1281-1289](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5(45)-1281-1289)
6. Орленко І., Маматова З. Особливості використання методів сучасної діагностики інтелектуальних здібностей немовленнєвої дитини. / *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 83, том 2. 2025. С.338-344. URL : <https://www.arhn-journal.in.ua/83-2025>
7. Поплавська О., Василенко Я. Удосконалення системи соціальної реабілітації осіб з інвалідністю в Україні. *Економіка та суспільство*, 2026. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7907>
8. Сіпко Л., Юхименко Л., Завгородня В. Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП в інклюзивному середовищі. / *Acta Paedagogica Volynienses*. 2025. № 6. С. 77-85. URL: <https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/3383>
9. Соколова Г.Б., Орленко І.М., Маматова, З.Р. Ефективність використання альтернативної та додаткової комунікації в системі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами в умовах раннього втручання. / *Перспективи та інновації науки*. 5(63), 2026.
10. Форостян О.І, Начинова О.В., Маматова З.Р. Специфіка роботи спеціального педагога в умовах інклюзивної та спеціальної освіти: виклики та перспективи. / *Інноваційна педагогіка, розділ «Корекційна педагогіка»*. №86(2) 2025. С. 74-78. DOI : <https://doi.org/10.32782/ip/86.2.14>

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.
URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт
URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт.
URL : <http://odnb.odessa.ua/>.